

Restorasyon dünyasından bir portre

PROF. DR. ZEYNEP (NAYIR) AHUNBAY

DEMET SÜRÜCÜ

► Sayın Zeynep Ahunbay, koruma bilincinin gelişmesinde yerel yönetimler neler yapmalı? İBB KUDEB'in çalışmaları hakkında neler söyleyeceksiniz?

Koruma çalışmalarının gelişmesinde son yasayla yerel yönetimlere verilen çok ciddi sorumluluklar var fakat henüz tüm yerel yönetimlerin bu çalışmalara hazır olduğunu söylemek zor. Yerel yönetimlerde koruma konusunda bilgi birikimi olan deneyimli bir kadronun oluşması çok önemli. Bilimsellikten uzaklaşmaması gerekir. İstanbul'un çok çeşitli sorunları var. Tarihi İstanbul çok geniş bir alan; arkeolojik, kentsel ve kırsal mirası var. Bunları koruma sorumluluğunun üstesinden gelebilmek için KUDEB kadrolarının arkasında kültür varlıklarının korunmasına değer veren çok güçlü bir iradenin olması gerekiyor.

İstanbul'un Tarihi Yarımadası'nda Dünya Mirası alanlarının uzun yıllar bakımsız kalması sonunda ortaya çıkan tablo, İBB KUDEB'in çalışmalarını bu bölgelere yönlendirilmesine neden oldu. Dünya mirasının onarımının özgün malzeme ve tekniklerle yapılması koşullarını karşılayan uygulamalar yapılması çok önemli. Geleneksel yöntemlerle çalışarak başarılı sonuçlar elde edilebileceği görüldü. İyi örnekler çoğaltıldıkça, daha çok insan bu konuda yetişecek ve bilinçlenecektir. Süleymaniye'de daha çok ahşap taşıyıcı sistemli yapılar var ama bölgesel yapım tekniklerinin farklılıklarını da gözetmek ve kargir örnekler üzerinde de uygulama yapmak yararlı olacaktır. KUDEB'in çalışmalarını farklı bölgelere yayması çok iyi olur, mesela Bakırköy ve çevresinde de örnek uygulamalar yapılabilir. KUDEB Onarımları bir yandan ev sahiplerine

Prof. Dr. Ahunbay Kimdir?

1946 yılında Ünye'de doğan Prof. Dr. Zeynep (Nayır) Ahunbay ilköğrenimini Zara (Sivas) ve Giresun'da, ortaöğrenimini Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde tamamladı. 1970'te İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun olan Zeynep Ahunbay, 1971 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Kürsüsü'ne asistan oldu. Prof. Doğan Kuban yönetiminde yaptığı "Osmanlı Mimarlığında Sultan Ahmet Külliyesi ve Sonrası, 1609-1690" konulu doktora çalışmasını 1975'te tamamladı. 1977-78 öğretim yılında İngiltere'nin York Üniversitesi'ne bağlı Institute of Advanced Architectural Studies'de koruma konusunda yüksek lisans eğitimi gördü. "Archaeology and Conservation in the Ancient City of Side" konulu tez çalışmasıyla "Diploma in Conservation Studies" aldı. Kasım 1980'de "İstanbul Medreseleri - Koruma ve Yeniden Kullanım Açısından Bir Değerlendirme" konulu çalışmasıyla doçent oldu. Profesörlüğe yükseltme çalışması Mimar Sinan'ın Eğitim Yapıları üzerinedir.

Z. Ahunbay Samsat ve Hasankeyf gibi arkeolojik, Tarsus gibi kentsel alanlarda yapılan kazı ve belgeleme çalışmalarına katılmış, korumaya yönelik projelendirme çalışmalarına katılmıştır. Bunlar arasında 1997-2001 yılları arasında Side Apollo Tapınağı'nın kuzeybatı köşesinin anastilosis proje ve uygulaması; 1991-2004 yılları arasında İstanbul Karasurları T1-T5 arası restorasyonu, Ayasofya güneybatı köşesi cephesi restorasyonu, Zeyrek Camii çatı ve doğu cephesi restorasyonlarının projelendirme ve uygulamaları sayılabilir. Yurtdışında Bosna-Hersek, Kosova ve Suriye'de de belgeleme ve koruma uygulamalarına katkıda bulunmuştur. 1997-2001 yılları arasında Mostar'da savaşta harap olan anıtların belgelenmesi ve restorasyonu

nu ile ilgili projelere katılmış, Sevrî Hacı Hasan, Nezir Ağa camilerinin proje ve uygulamalarının bilimsel denetimini yürütmüştür. Bursa Yeşil Türbe ve İstanbul Uzunkemer'le ilgili restorasyon projeleri uygulama aşamasındadır.

Halen İTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı öğretim üyesi olan Z. Ahunbay, lisans öğretiminde Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Rölöve ve Restorasyon Stüdyosu, Conservation of a World Heritage Site: İstanbul derslerini; restorasyon yüksek lisans programında ise Restorasyon Projesi I, Koruma Teknikleri, Mimar Sinan, Geleneksel Yapıların Yeniden Kullanımı derslerini vermektedir; yüksek lisans ve doktora tezleri yürütmektedir. ICOMOS Türkiye üyesi olan Z. Ahunbay'ın yayınları koruma ve Osmanlı Mimarlığı üzerine yoğunlaşmıştır.

“Benim için İstanbul zaten süresiz olarak kültür başkenti”

rine destek sağlarken, diğer yandan da diğer semt sakinlerinin yapılarını onarabileceği gerçeğini görmelerini sağlamakta ve çevrenin kalitesinin yükselmesine yol açmaktadır.

Yeni kullanımlar, yaşam biçimleri geleneksel yapıların çağdaş tekniklerle donanımını da gerektirmektedir. Ahşap evlerin izolasyonu sorunu bunlardan biridir. Eski eserlerde izolasyon nasıl uygulanmalı? sorusuna uygun çözümler geliştirilmeli. Bunları yapmak için araştırmalar yapılması gerekiyor.

Anarımlardan önce yapılar iyi incelenmeli ve müdahalelerin yüzeysel kalmamasına özen gösterilmeli. Özellikle ahşap evlerde bozulan cepheleri, altındaki taşıyıcı sistemi iyileştirmeden kapatmak

kalıcı bir çözüm getirmiyor. İşçilik ve malzeme kalitesi de önemli. İyi ahşap kullanırsanız, yaptığınız onarım uzun vadeli olabilir. İyi usta da yapılan işin başarılı olmasını ve güzel görünmesini sağlıyor.

Dünya miras alanlarının korunmasında semt sakinleri ve yetkili birimler arasında nasıl bir ilişki kurulmalı?

Türkiye koruma ile ilgili uluslararası anlaşmalara imza atmıştır. Başarılı koruma için iyi bir örgütlenmeye gerek vardır. Dolayısıyla bu kapsamda gerekenler yapılmalıdır. Daha 90'lı yıllarda Süleymaniye'nin durumu UNESCO uzmanlarının dikkatini çekmiş ve bozulmalar konusunda raporlar hazırlanmıştır. O yıllarda ev sahiplerine maddi yardım yapılamıyordu ama son yasal düzenlemelerle restorasyon projelerinin yapımına ve uygulanmasına kamu kaynak ayırıyor. Sit alanlarında yaşayan insanlara ulaşmak, isteklerini belirlemek ve gerekli müdahaleleri uygun bir biçimde yapmak gerekir. Uzun süren bakımsızlıklar tarihi dokuları eritmiştir. Örneğin, Ayvansaray'da 1986 yıllarında sur bandının saptama çalışmaları sırasında iyi durumda olan kimi ahşap evler şu anda yanmış, bahçeleri hurda toplama alanı haline getirilmiş durumdadır.

İBB-KUDEB tarafından onarımı gerçekleştirilen ahşap bina onarımına örnek bir sokak uygulaması (Parmaklık Sokak, Zeyrek)

Vefa'da da bu tip yıkıntı alanlarıyla karşılaşmaktadır. Bu alanların temizlenmesi, "Dünya Mirası" statüsüne yakışır bir korunmuşluk durumuna eriştirilmesi gerekir. Bu amaçla çevrede yaşayan halkla iletişim kurulması, *tarihi eserlere ne yapılabilir, onarımda kime, nasıl danışılır* konusunu anlatmak lazım. Bu bölgelerde yaşayan insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, eğitilmeleri daha başarılı bir koruma için önkoşul gibi gözükmemektedir. Yoksul insanları buldukları yerden söküp atacak soylulaştırma projeleri yerine, daha insancıl sağlıklılaştırma önerileri geliştirilmeli. Mimar olarak bunlar bizim çalışma alanımızın dışında kalan konular, ancak olması gerekeni söyleyebiliriz. Burada toplum bilimciler devreye girmeli.

Bu arada hatalı işler yapmaya gayret etmek gerekir. Kiptaş'ın Süleymaniye'de ev yıkması kötü olmuştur. Belediyelerin sit alan-

larında, özellikle Dünya Mirası alanlarında denetim sağlaması, bekçi dolaştırması gerekiyor. Kaçak inşaatlar, kötü uygulamalar denetlenmeli, durdurulmalı. İstanbul'da Alan Yönetimi henüz yeterince etkin olmadığı için hala ciddi sorunlar yaşanıyor.

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkent'liği birçok uzman tarafından başlangıç olarak yorumlanıyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Benim için İstanbul zaten süresiz olarak kültür başkenti fakat başkalarının dikkatini çekmek için bu tür organizasyonlar faydalı olabilir. Ortalığa çeki düzen vermek için de bu tür kutlamalar bir fırsat oluşturur. Bu vesileyle çeşitli etkinliklerin yapılması önemlidir. Zaten her şeyi 2010 için yapmak, yetiştirmek olası değil. Kentin yaralı dokularının iyileştirilmesi için uzun bir vakit gerekiyor. Doğru hedefe kararlılıkla ilerlemek gerekiyor.